

Projekt Unge ordblinde skriver løs med it

Baggrund

Regeringen har fremsat en målsætning om, at mindst 95 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse med udgangen af 2015. En undersøgelse fra 1997 viste, at knap 20 % af en ungdomsårgang enten ikke påbegynder eller aldrig gennemfører en ungdomsuddannelse. Dårlige læsefærdigheder bærer en stor del af skylden for dette (Elbro, Haven & Jandorf, 1997; Andersen, 2005). Skal målsætningen nås, må der blandt andet iværksættes en indsats for at forbedre en stor gruppe unges læse- og skrivefærdigheder.

Ordblindhed er karakteriseret ved svære skriftsproglige vanskeligheder, og mange ordblinde elever har da også problemer med både stavning og skriftlig formulering (Bruck, 1990; Moats, 1995). Retstavningsvanskeligheder er betydeligt mere sejlivede end læsevanskeligheder. God og systematisk specialundervisning kan i de fleste tilfælde afhjælpe ordblindes læsevanskeligheder, mens stavevanskelighederne ofte varer ved, og dermed øges afstanden mellem læsefærdighed og stavefærdighed med alderen (Bruck, 1990). Begrænsede stave- og skrivefærdigheder kan have store negative konsekvenser i forhold til unges muligheder for uddannelse.

I Danmark findes der mere end 20 efterskoler for elever med læse- og skrivevanskeligheder. De fleste af disse skoler arbejder med kompenserende it-hjælpemidler i den daglige undervisning. Med it-hjælpemidler kan eleverne fx benytte forskellige typer af avanceret stavehjælp, scanne tekster ind og få disse og al anden tekst læst op på skærmen ved hjælp af talesyntese. Erfaringen fra undervisning med it-hjælpemidler viser, at det kan virke stærkt motiverende for indlæring, selv for meget demotiverede elever (Gade, 2006).

Mange elever med læse- og stavevanskeligheder bevilges forskellige it-hjælpemidler, også kendt som it-rygsæk. Et ordforslagsprogram er oftest en del af programmet til it-rygsæk. I den pædagogiske praksis antager man, at eleverne har udbytte af brugen af et ordforslagsprogram, men vi ved reelt ikke, hvad brugen af ordforslagsprogrammer gør ved elevernes stavning og skriftlige formulering. I Danmark er pædagogiske forsknings- og udviklingsprojekter vedrørende ordblindes udbytte af og indlæring ved undervisning med it-hjælpemidler endnu få. Da der er fokus på at øge antallet af unge, der tager en ungdomsuddannelse, synes det oplagt at gennemføre et projekt i form af en effektundersøgelse med ordblinde efterskoleelever som deltagere. Efterskoleelever er potentielle kandidater til ungdomsuddannelserne. Måske kan specifik træning i brug af kompensatoriske it-hjælpemidler give dem det motivationelle løft og den faglige sikkerhed, der skal til, for at de tør tage fat på en ungdomsuddannelse på trods af ordblindhed.

Projektbeskrivelse

Projektet falder i to dele fordelt på seks faser. Formålet med del I (fase 1-2) er at afdække unge ordblinde efterskoleelevers brug af ordforslagsprogram i relation til stavning og skriftlig formulering. Projektets del II (fase 3-6) grunder sig i en antagelse om, at afdækningen i del I vil vise os, at brugen af ordforslagsprogram ikke gør eleverne til perfekte stavere eller skrivere. Antagelsen er baseret på praktisk erfaring samt resultater fra pilotprojektet @lfatec (<http://www.hmi.dk/index.asp?search=@lfatec&id=498#499>). Formålet med del II er således at gennemføre en træningsundersøgelse med den hensigt at øge de unge ordblindes færdigheder inden for stavning og skriftlig formulering. Træningen skal bestå af specifikt tilrettelagt undervisning i brugen af det konkrete ordforslagsprogram samt undervisning i stavestrategier.

Målet er at de respektive lærere på ordblindeefterskolerne skal varetage den specifikt tilrettelagte undervisning. Til dette skal lærerne opkvalificeres mhp. et tilbundsående kendskab til det konkrete ordforslagsprogram, viden om stavestrategier samt indsigt og øvelse i den specifikt tilrettelagte undervisning. Der vil blive hentet ekstern konsulentbistand til undervisningen i det konkrete ordforslagsprogram, mens Dansk Videnscenter for Ordblindhed vil varetage undervisningen i stavestrategier og det målrettede undervisning.

I forbindelse med træningen ønsker vi desuden at undersøge elevernes motivation og faglige selvforståelse for at vurdere, om brugen af ordforslagsprogram og i særdeleshed specifik undervisning i brugen af det påvirker elevernes motivation og faglige selvforståelse, og om dette i sidste ende kan påvirke deres uddannelsesmæssige valg efter endt efterskoleophold.

Projektets formål

Formålene med projektet er at:

Indsamle og analysere elevtekster skrevet med og uden brug af ordforslagsprogram. Dette giver os umiddelbar viden om effekten af ordforslagsprogrammet.

Udvikle elektronisk test til afdækning af nonordsstavning, stavning og skriftlig formulering målrettet gruppen af unge ordblinde. Dette giver os et redskab til afdækning af elevernes stave- og skrivefærdighed før og efter et specifikt undervisningsforløb. Disse test udvikles til og afprøves på målgruppen, og vil kunne bruges af efterskolerne på længere sigt. Sådanne test findes endnu ikke på dansk.

Post doc. Holger Juul, Center for læseforskning ved Københavns Universitet får ansvar for udviklingen og afprøvningen af test. Testudviklingen vil bl.a. tage udgangspunkt i det indsamlede elevmateriale.

Testene bliver netbaserede, og der vil blive hentet ekstern konsulentbistand til udviklingen af netapplikationen.

Udvikle specifikt undervisningsprogram med henblik på at øge elevernes stave- og skrivefærdigheder ved brug af ordforslagsprogram. Dette vil give alle lærere, der underviser unge ordblinde med stave- og skrivevanskeligheder et konkret redskab i form af et undervisningsprogram til at øge elevernes stave- og skrivefærdigheder.

Oversætte og tilpasse spørgeskemaer om motivation og faglig selvforståelse. Hermed fås et redskab til vurdering af elevers motivation og faglige selvforståelse, som efterfølgende vil kunne udbredes og anvendes i hele landet og på en større målgruppe. Et sådan redskab findes endnu ikke på dansk.

Øge motivation og faglig selvforståelse blandt elever på ordblindedefterskoler.

Øge antallet af en ungdomsårgang som tager en ungdomsuddannelse.

Opsamle viden om og erfaringer med et meget anvendt it-hjælpe-middel til ordblinde. Denne opsamlede viden skal bearbejdes i den efterfølgende afsluttende evaluering. Endelig skal den opsamlede viden gøres tilgængelig for andre gennem formidling i form af en projektrapport, artikler i faglige tidsskrifter og oplæg ved konferencer.

Projektets nytteværdi

Når projektet er afsluttet, vil vi kunne tilbyde lærere, som underviser elever med stave- og skrivevanskeligheder i de ældste klasser, et konkret undervisningsprogram, der sammen med brug af ordforslagsprogram kan øge elevernes stave- og skrivefærdigheder.

Programmet vil være afprøvet på målgruppen. Forventningen er desuden, at vi vil se øget motivation og faglig selvforståelse blandt målgruppen, og at en større andel af elever med stave- og skrivevanskeligheder vil tage en ungdomsuddannelse efter endt ophold på ordblindedefterskole.

Den opsamlede viden om skrivning og stavning med ordforslagsprogram vil være formidlet til alle med interesse i området.

Projektets forløb

Projektet vil løbe over en periode på knap to år. Projektet falder i seks faser:

Fase 1 (nov.-dec. 2007): Igangsættelse af projektet med en kursusdag for lærerne på landets ordblindedefterskoler samt indsamling af elevtekster.

Fase 2 (jan.-aug. 2008): Projektforberedelse i form af afdækning af umiddelbar it-effekt mhp. udvikling af test, udvikling af specifikt undervisningsprogram til træningsundersøgelse, oversættelse af spørgeskema samt opkvalificering af lærere.

Fase 3 (aug.-nov. 2008): Intervention i form af specifikt undervisningsprogram.

Fase 4 (dec. 2008 – april 2009): Databehandling samt afrapportering.

Fase 5 (juni 2009): Spørgeskema samt spørgsmål om uddannelsesvalg.

Fase 6 (juni – aug. 2009): Endelig afrapportering.

Finansiering

Dansk Videnscenter for Ordblindhed har indgået aftale med Danske Bank om at modtage midler fra årets Litteraturprisponsorat 2007.

I forbindelse med Danske Banks Litteraturpris har banken besluttet at rejse penge til en god sag, der bidrager til Litteratursponsoratets formål. Banken har valgt projekt "Unge ordblinde skriver løs med it". Projektet er garanteret et minimumsbeløb på 100.000,-